

LUBBEEK

BOLLENBERG

ARCHEOLOGIENOTA BUREAUONDERZOEK VERSLAG VAN DE RESULTATEN

Titel: **Archeologienota Lubbeek Bollenberg**

Erkend archeoloog: **Bart Bot OE/ERK/Archeoloog/2016/00114**

Auteurs: **Bart Bot, Kris Van Quaethem**

Advies specialisten: /

Wetenschappelijke advisering: /

Projectcode bureauonderzoek: **2019B57**

Locatiegegevens: Vlaams-Brabant, Lubbeek, Bollenberg

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: **xmax, ymax; xmin, ymin: 183184,27,174536,25;
183032,39,174406,96**

Kadastergegevens: **Lubbeek, afdeling 1, sectie E, perceelnrs. 69N4, 69K3, 69V3.**

Betrokken actoren: **Bart Bot (erkend archeoloog), Kris van Quaethem (assistent-archeoloog), Natalie Van Den Bogaerde (contactpersoon initiatiefnemer)**

Plaats en datum: **Ledeberg, 21/02/2019**

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bart Bot Archeologie.

Bart Bot Archeologie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUD

1.	Inleiding	4
1.1.	Onderzoeksopdracht.....	4
1.2.	Wettelijk kader	4
1.3.	Randvoorwaarden.....	5
2.	Onderzoeksmethode	6
2.1.	Motivering	6
2.2.	Organisatie	6
3.	Kader en aanleiding.....	7
3.1.	Topografische situering	7
3.2.	Huidige situatie.....	9
3.3.	Geplande werken	11
4.	Assesmentrapport.....	14
4.1.	Landschappelijk situering.....	14
4.2.	Bodemkundige situering.....	16
4.3.	Geologische situering.....	18
4.4.	Historische schets.....	21
4.5.	Kaartmateriaal	22
4.6.	Archeologische voorkennis	26
4.6.1.	Archeologische prospecties en opgravingen	26
4.6.2.	Archeologische en historische indicatoren	27
5.	Synthese	29
5.1.	Archeologisch verwachtingspatroon.....	29
5.2.	Onderzoeksvragen	30
6.	Besluit.....	32
7.	Bibliografie.....	33
8.	Figurenlijst.....	34

1. INLEIDING

1.1. ONDERZOEKSOPDRACHT

Aanleiding van onderstaand bureauonderzoek vormt de geplande verkaveling te Lubbeek Bollenberg. Met dit bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van het archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van het projectgebied. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2. WETTELIJK KADER

Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag van een omgevingsvergunning met betrekking tot het verkavelen van gronden waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De totale oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt circa 10170m². Vandaar is men verplicht

een archeologienota bij de aanvraag in te dienen. Het projectgebied bevindt zich niet in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten is. Het valt noch in een beschermde archeologische site, noch in een vastgestelde archeologische zone.

1.3. RANDVOORWAARDEN

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

2. ONDERZOEKSMETHODE

2.1. MOTIVERING

Doel van het bureauonderzoek is een zo helder mogelijk beeld te vormen van het archeologisch potentieel. Deze drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van het plangebied. Deze archeologische verwachting wordt getoetst en vergeleken met de geplande werken. Op die manier kan een gefundeerde uitspraak gedaan worden of er al dan niet verder archeologisch onderzoek is aangewezen.

2.2. ORGANISATIE

Om de archeologienota op te stellen werden verschillende bronnen geraadpleegd. Informatie over de geplande werken werd aangeleverd door de initiatiefnemer. Zo werden diverse bouwen en funderingsplannen verkregen om een zo duidelijk mogelijk zicht te krijgen op de geplande werken en hun impact.

Om een beeld te kunnen vormen van de fysisch-geografische situatie, een historisch kader te schetsen en bekende archeologische vindplaatsen te kunnen aantonen werden verschillende bronnen geraadpleegd. Het meeste kaartmateriaal werd teruggevonden via Geopunt¹. Dit is de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie. Daarnaast werd gebruik gemaakt van Cartesius², een databank met kaarten van het NGI (Nationaal Geografisch Instituut), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied en de ruime omgeving ervan werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed (CAI)³ geraadpleegd. Het kaartmateriaal in deze archeologienota werd opgesteld met QGIS, dit is een vrij en open source geografisch informatiesysteem.

De gebruikte bronnen waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd, gezien de ligging van de site, niet opportuun geacht.

¹ <https://www.geopunt.be/kaart>

² <https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

³ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

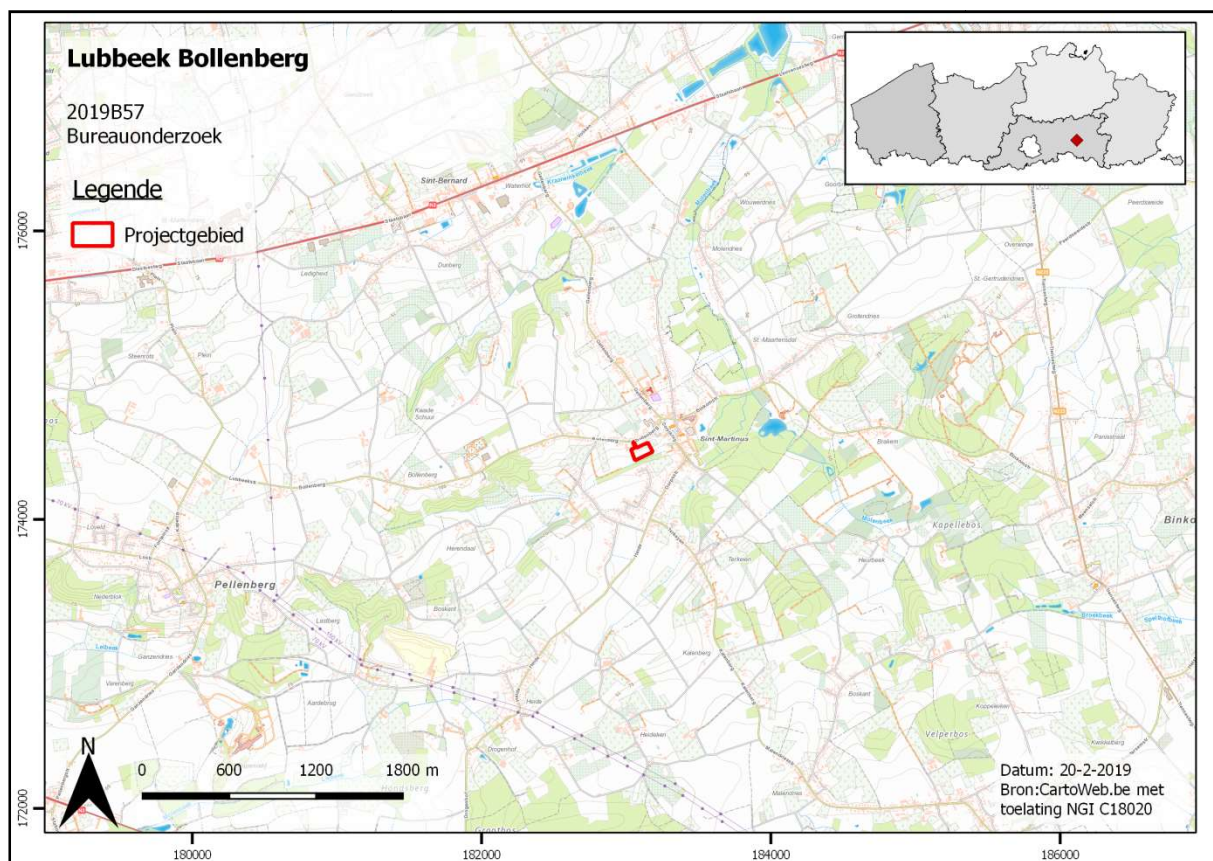
3. KADER EN AANLEIDING

3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING

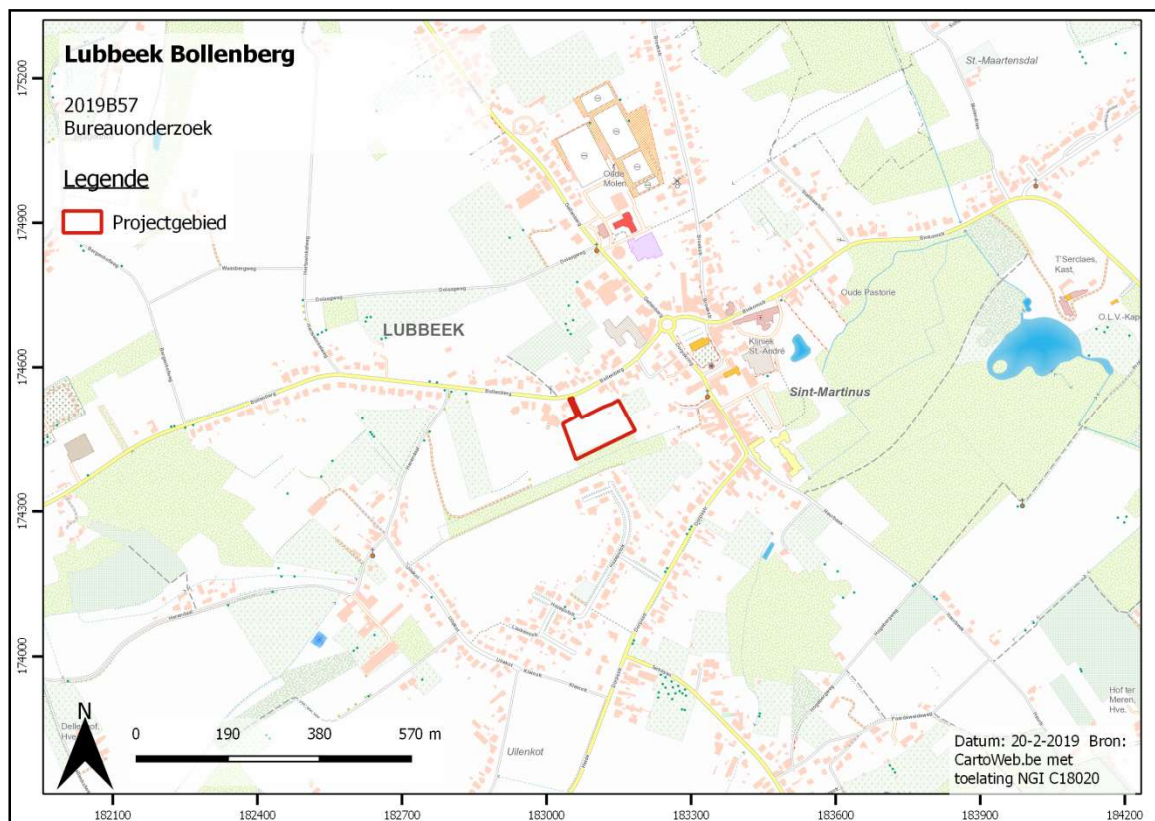
Het plangebied bevindt zich te Lubbeek en heeft een oppervlakte van circa 10170m². Lubbeek is een gemeente gelegen in het oosten van de provincie Vlaams-Brabant. Ten noorden van de gemeente bevinden zich Sint-Joris-Winge en Holsbeek, ten oosten Binkom en Meensel-Kiezegem, ten zuiden Kerkom en Boutersem, ten westen Pellenberg.

Het projectgebied bevindt zich net ten zuidwesten van de bewoningskern. Het betreft 3 percelen die via een smalle ingang in verbinding staan met de Bollenberg.

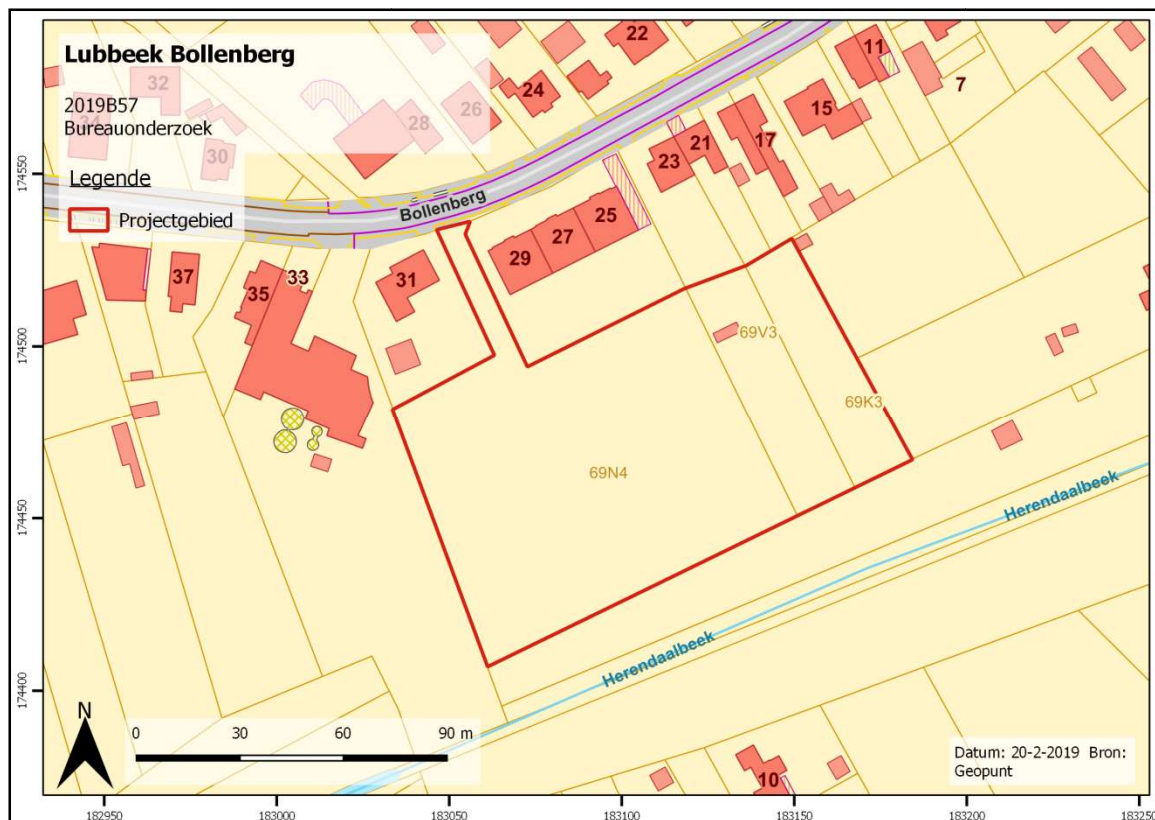
Kadastraal is het plangebied terug te vinden onder Lubbeek, afdeling 1, sectie E, perceelnrs. 69N4, 69V3 en 69K3.

Figuur 1 Topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt, NGI)

Figuur 2 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt, NGI)

Figuur 3 GRB-basiskaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

3.2. HUIDIGE SITUATIE

Praktisch het volledige plangebied is begroeid met bomen en struiken. In het noordoosten staat een klein bijgebouwtje (circa 20m²). Ten noorden van het plangebied bevinden zich de woningen die grenzen aan de Bollenberg.

Figuur 4 Recente orthofoto met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

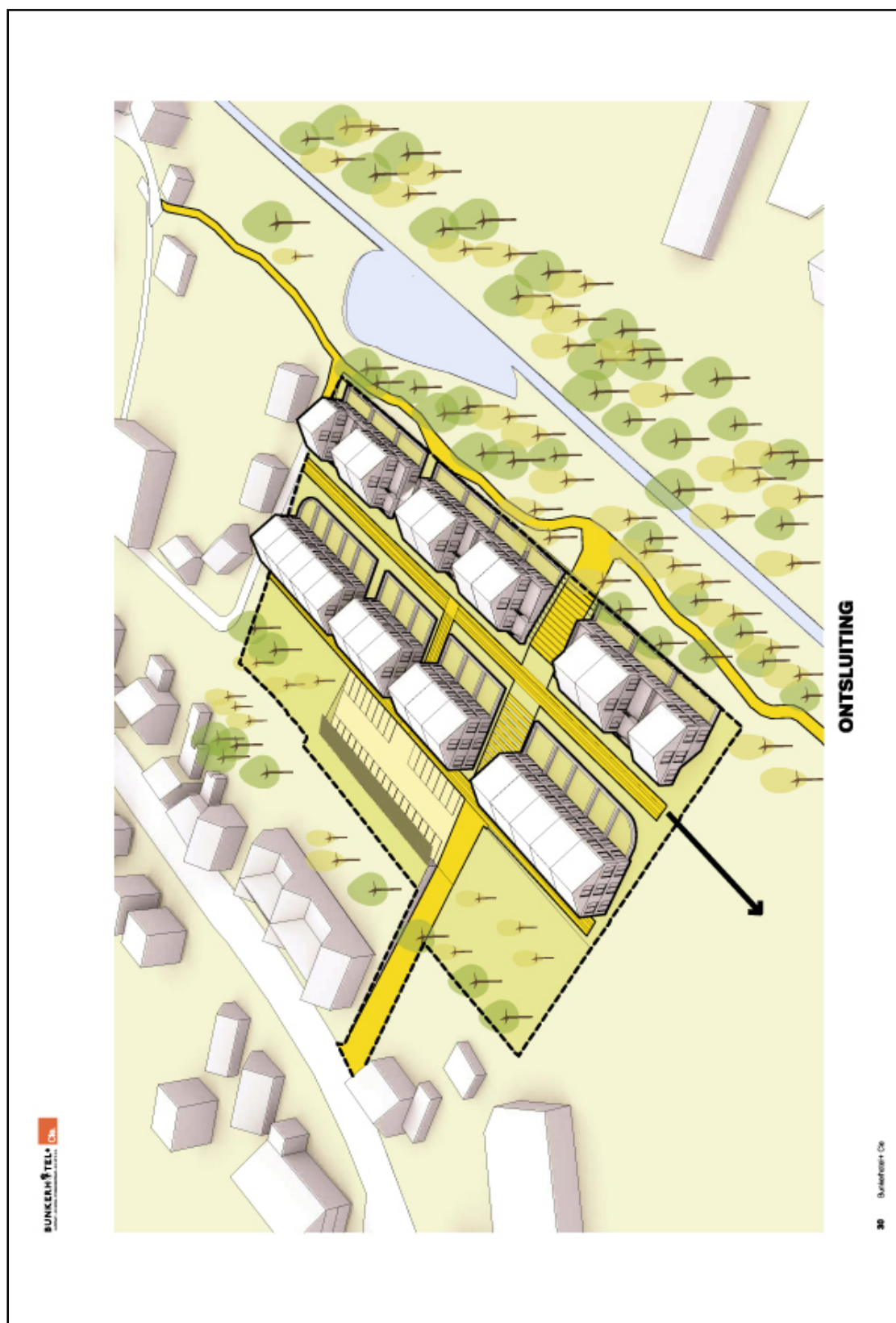

Figuur 5 3D beeld van het plangebied (rode contour). (Bron: google)

3.3. GEPLANDE WERKEN

De initiatiefnemer vraagt een omgevingsvergunning aan voor het verkavelen van de gronden. Binnen het plangebied zullen 25 woningen gebouwd worden. In het noorden wordt parkeergelegenheid voorzien. Een wegnis zal de verbinding maken met de Bollenberg en de verschillende woonentiteiten. Het overige gedeelte van het plangebied wordt ingenomen door groenzone.

De werken zullen een vrij grote impact hebben op het bodemarchief: het graven van de funderingen, de aanleg van diverse nutsleidingen, zwaar rollend verkeer binnen het plangebied. Al deze elementen zullen ervoor zorgen dat het eventuele aanwezige archeologische erfgoed grondig verstoord zal worden.

Figuur 6 3D-visualisatie van het verkavelingsproject. (Bron: initiatiefnemer)

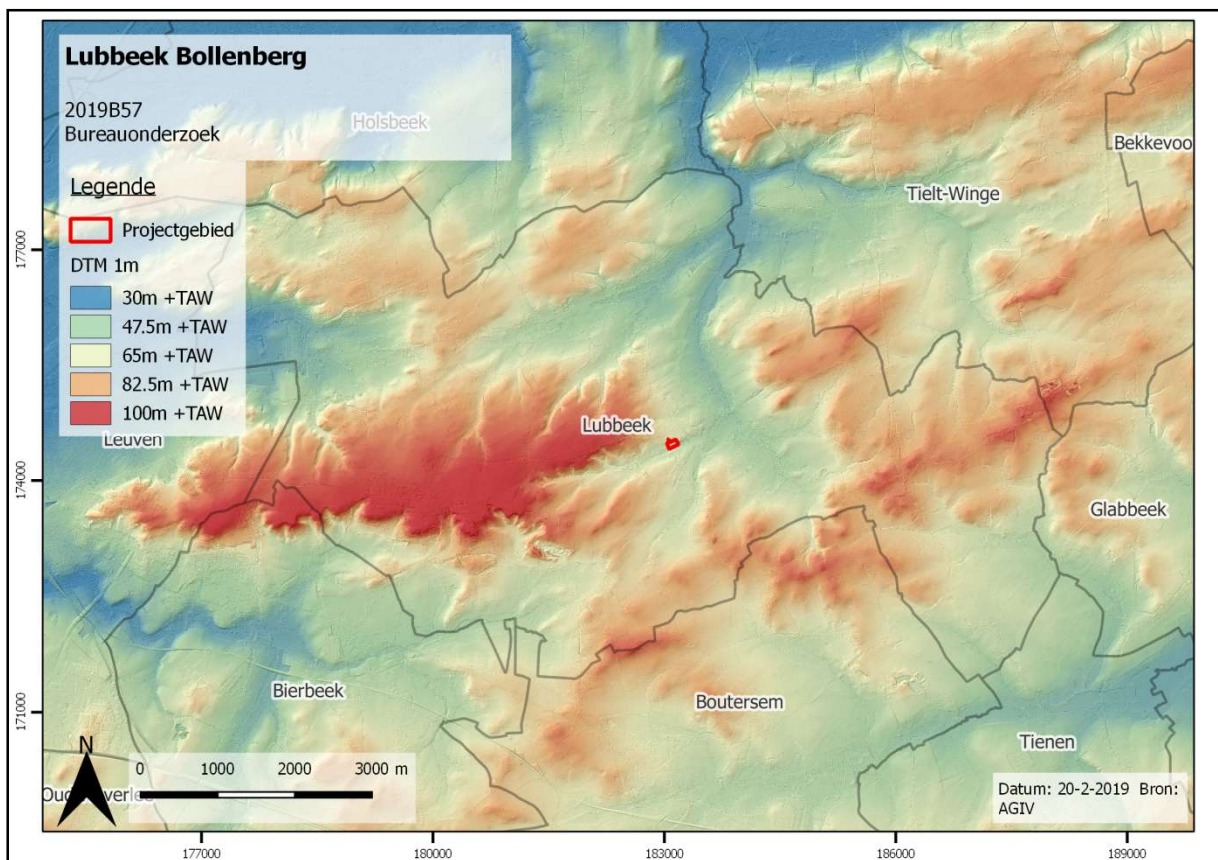
Figuur 7 Voorontwerp van de verkaveling. (Bron: initiatiefnemer)

4. ASSESMENTRAPPORT

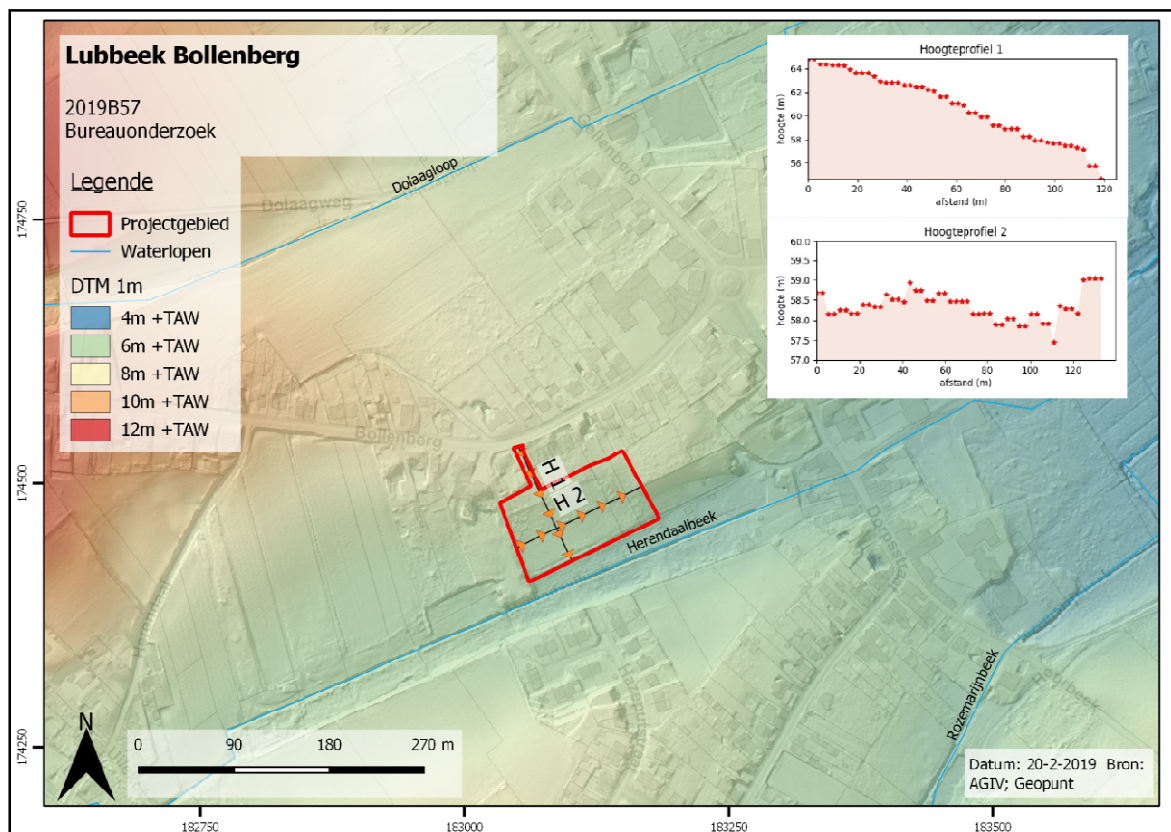
4.1. LANDSCHAPPELIJK SITUERING

Het plangebied bevindt zich in het Hageland, een gebied dat wordt begrensd door de Dijle, Demer en (Grote) Nete. Het bevindt zich in de zandleemstreek en bestaat uit een heuvelland met een parallelle structuur van (beboste) ruggen en valleien. Het projectgebied ligt op de zuidelijke flank van een verhevenheid tussen twee waterlopen, de Daloo loop in het noorden en de Herendaalbeek net ten zuiden van het plangebied. Het reliëf van het plangebied daalt van noord naar zuid, van +65m TAW naar +54m TAW. Het noordoost-zuidwest verloop is vrij vlak en schommelt centraal in het plangebied tussen +57,5m TAW en +59m TAW.

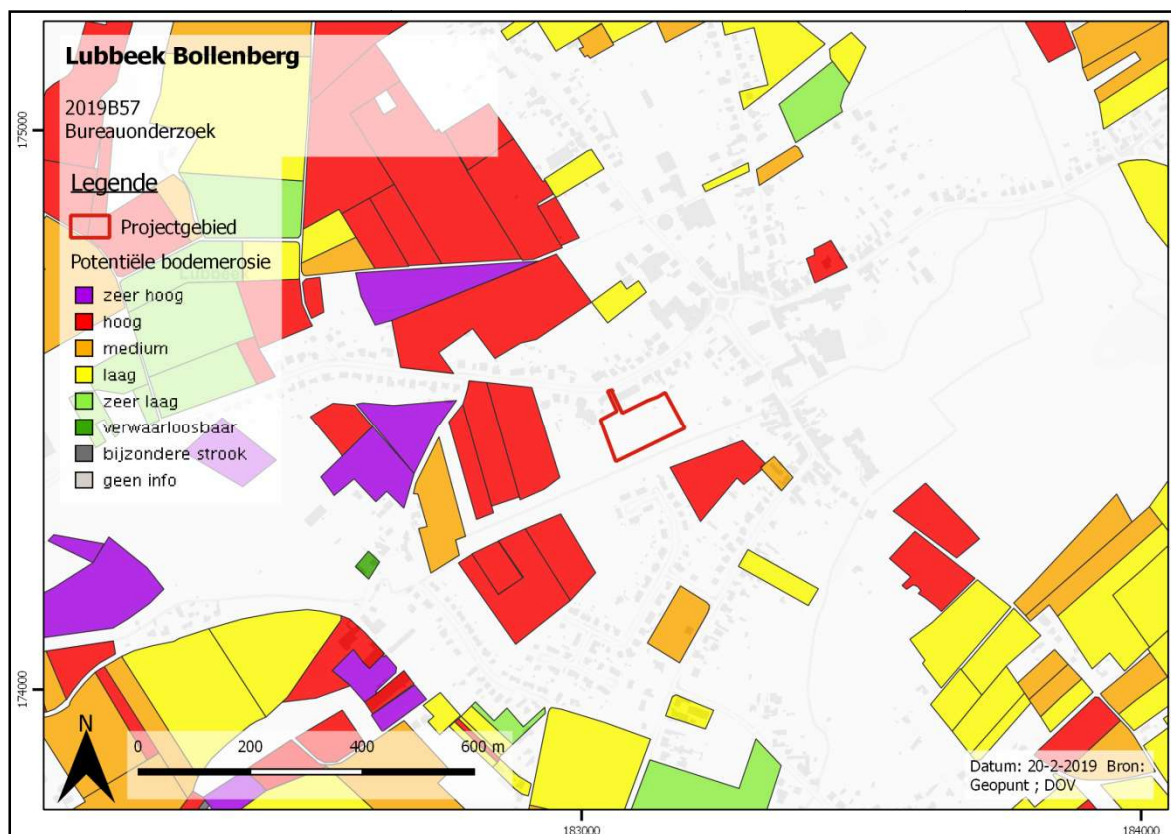
De potentiële bodemerosiekaart is wit gekleurd, dit betekent dat er geen info voorhanden is voor het plangebied. Rondom het plangebied komen evenwel gronden voor met soms een zeer laag potentieel, maar het merendeel kent een hoog tot zeer hoog erosiepotentieel.

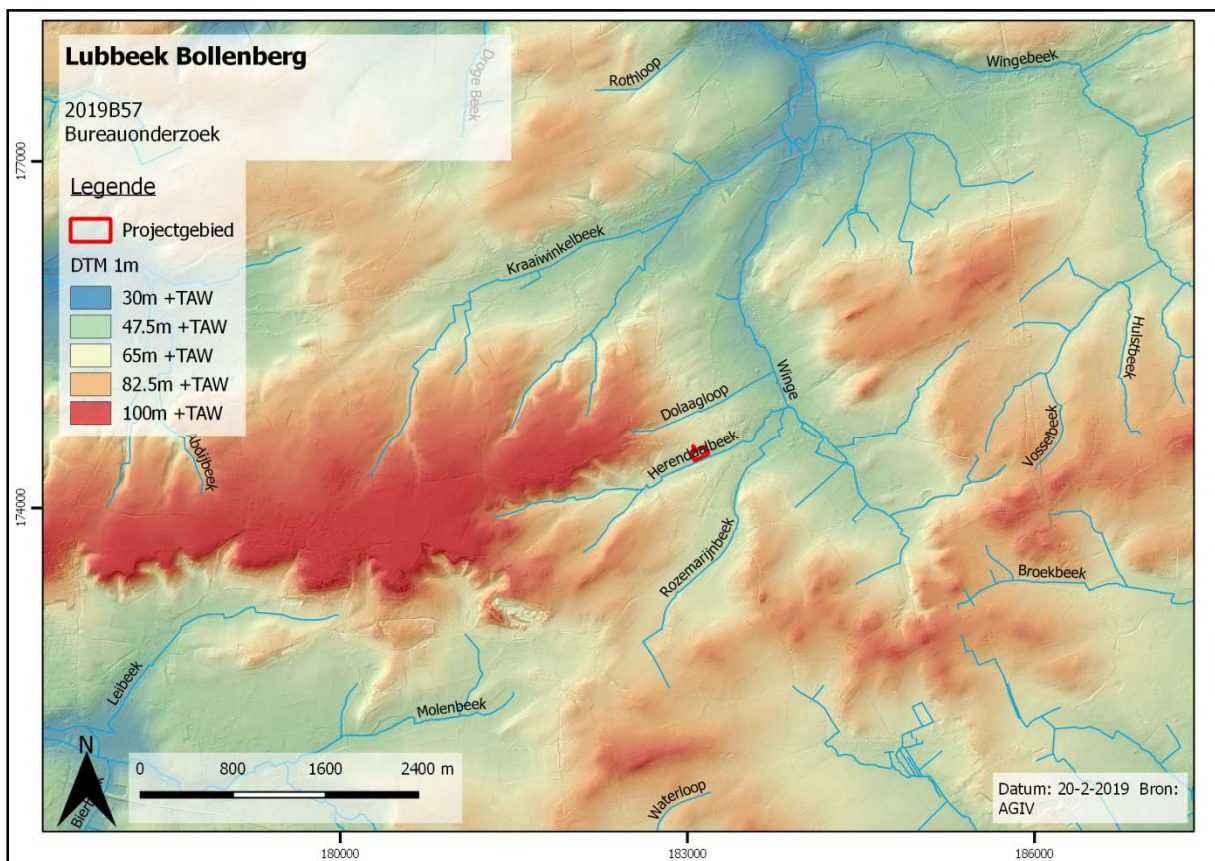
Figuur 8 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

Figuur 9 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (Bron: geopunt)

Figuur 10 Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

Figuur 11 Hydrografische kaart met projectie van het plangebied. (Bron: AGIV)

4.2. BODEMKUNDIGE SITUERING

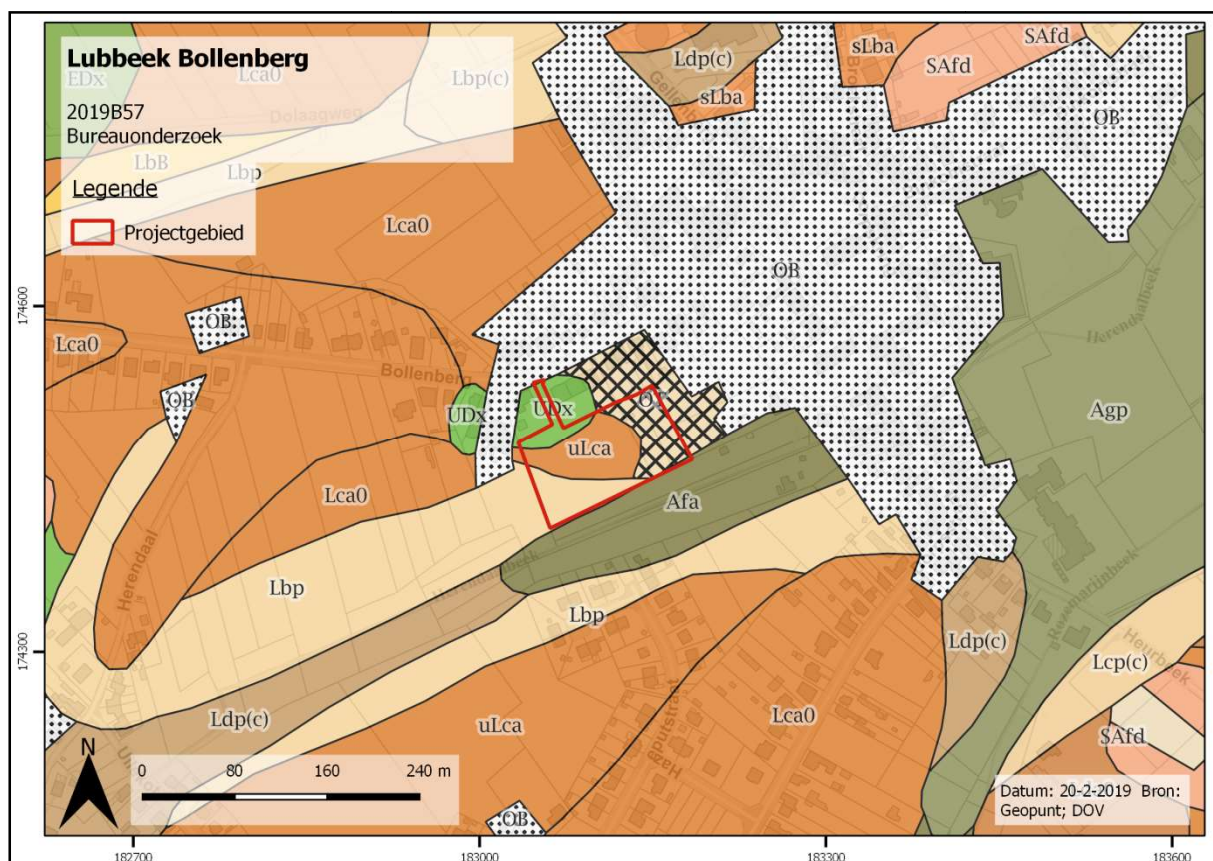
Het noordelijke deel van het plangebied staat gekarteerd als **UDx**. Dit is een zwak tot matig gleyige zware kleibodem met onbepaald profiel. Deze gronden vertonen enige gelijkenis met bruine bodems. De humeuze bovengrond met zwakke blokstructuur gaat geleidelijk over naar het (zwaar) kleiig moedermateriaal. De ontwikkelingsdiepte bedraagt 40-50 cm. Soms komt onder de humeuze bovengrond een plastische en structuurloze kleilaag voor. Onder cultuur verdwijnen alle sporen van profielontwikkeling, zodat deze moeilijk kan bepaald worden. De inwendige ontwatering is gebrekkig ten gevolge van het hoog kleigehalte. In vochtige perioden zijn die bodems zeer nat; en bij aanhoudende droogte zijn er uitdrogingsverschijnselen. Deze bodems zijn moeilijk en slechts tijdens een korte nauwkeurig uitgekozen periode te bewerken. De opbrengst is wisselvallig en hangt af van de weersomstandigheden. Ze zijn geschikt voor weide, alhoewel uitdroging te vrezen is. De bodems komen voor waar de Tertiaire kleien dagzomen.

Het grootste centrale gedeelte van het plangebied wordt gekarteerd als **uLca**. Dit is een matig droge zandleembodem met textuur B-horizont. Bij beide series, Lca en Lcc, rust de Ap op een E-

horizont (ongeveer 40 cm dik) of rechtstreeks op de textuur B bij Lca of de verbrokkelde textuur B bij Lcc. Bij Lca is de textuur B aangereikt met klei en sesquioxiden, het is een bruin zwaar zandleem, bij Lcc is de textuur B sterk gevlekt en verbrokken. In vele gevallen komt een substraat voor op wisselende diepte. Roestverschijnselen beginnen tussen 80 en 120 cm. Normaal hebben deze gronden geen watergebrek noch wateroverlast. De substraatgronden zijn in het voorjaar koud en laat te bewerken en kunnen in de zomer bij aanhoudende droogte aan watergebrek lijden. Ze zijn geschikt voor veeleisende teelten, en zeer geschikt voor weinig eisende teelten.

Het zuidwestelijke deel van het plangebied wordt bodemkundig gekarteerd als **Lbp**. Het betreft een droge zandleembodem zonder profiel. Deze colluviale bodems hebben geen profielontwikkeling. Ze hebben een homogeen uitzicht en bestaan uit materiaal afkomstig van hoger gelegen gronden. Ze vertonen een donker grijsbruine bouwvoor rustend op een bruin zandlemig colluvium. De structuur is kruimelig in de bouwvoor, platig in de ondergrond, de consistentie is los en de beworteling regelmatig en diep. Houtskool en baksteenresten zijn verspreid over gans de diepte van het colluviaal dek. Het colluvium kan op wisselende diepte rusten op een bedolven textuur B of soms ook op Tertiair substraat. De oppervlakkige ontwatering is meestal goed, de inwendige optimaal. De bodems zijn nooit te nat en zelden te droog. De Lbp gronden zijn (zeer) geschikt voor alle akkerlandteelten, voor een zware vruchtwisseling: tarwe, wintergerst, suikerbieten, vlas, aardappelen. Bij grasland treedt een productievermindering op in de zomer.

Een groot deel in het noordoosten van het plangebied staat gekarteerd als **OT**. Dit zijn sterk vergraven gronden.

Figuur 12 Bodemkaart met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt)

4.3. GEOLOGISCHE SITUERING

Op de Tertiair geologische kaart bevindt het plangebied zich ter hoogte van de Formatie van Boom (noordelijk deel) en de Formatie van Bilzen (zuidelijk deel). De Formatie van Boom is een blauwgrijze tot bruinzwarte klei, zandhoudend, afgewisseld met dunne lagen silt. De Formatie van Bilzen bestaat uit twee zandige eenheden gescheiden door een kleiige eenheid.

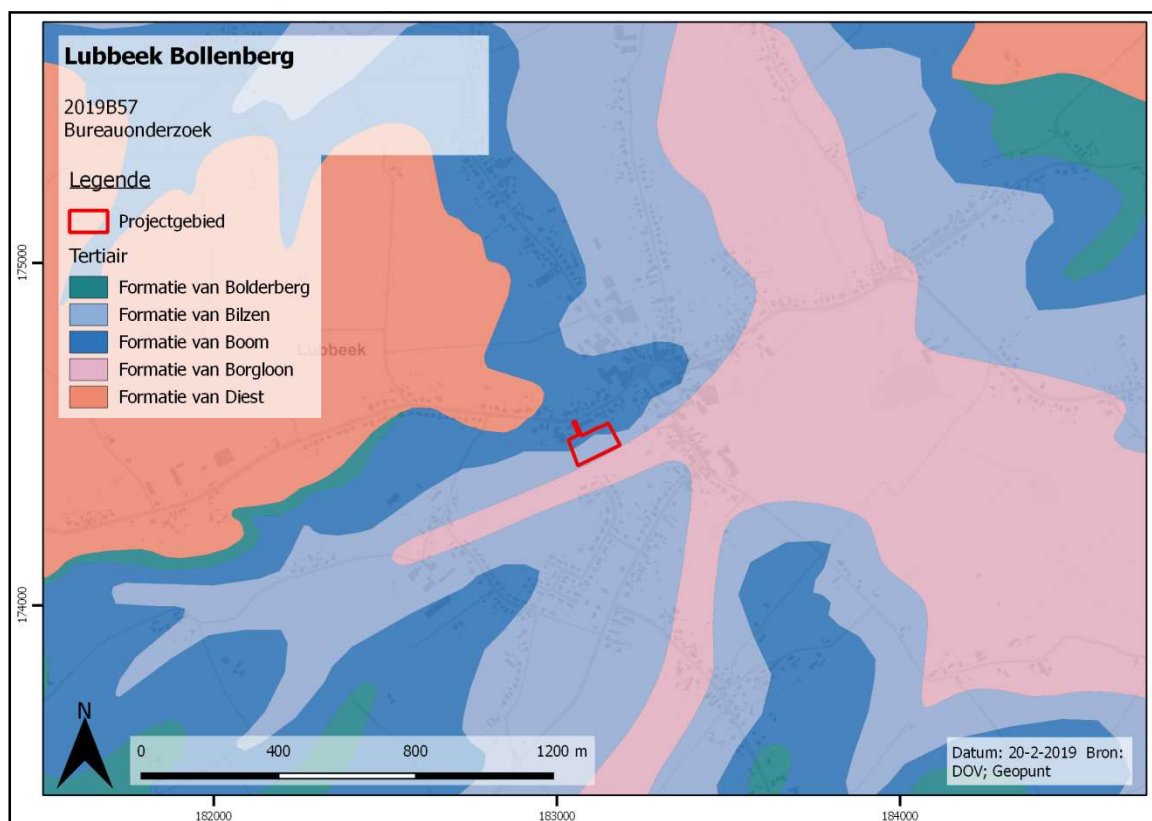
Het Tertiair wordt ter hoogte van het plangebied afgedekt door een ca. 1,9 tot 6,5m dik pakket Quartaire afzettingen, waarbij naar het zuiden (beek) toe, de Quartaire afzettingen dikker worden.⁴

De Quartaire sequentie wordt op de Quartaire kaart met schaal 1:200 000 weergegeven onder type. Dit staat voor eolische afzettingen (ELPw) (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen; 116 ka - 11,7 ka) en mogelijk nog het Vroeg-Holoceen (vanaf 11,7 ka). In het noordelijke en centrale deel van Vlaanderen ligt er zand tot zandleem terwijl in het zuidelijke

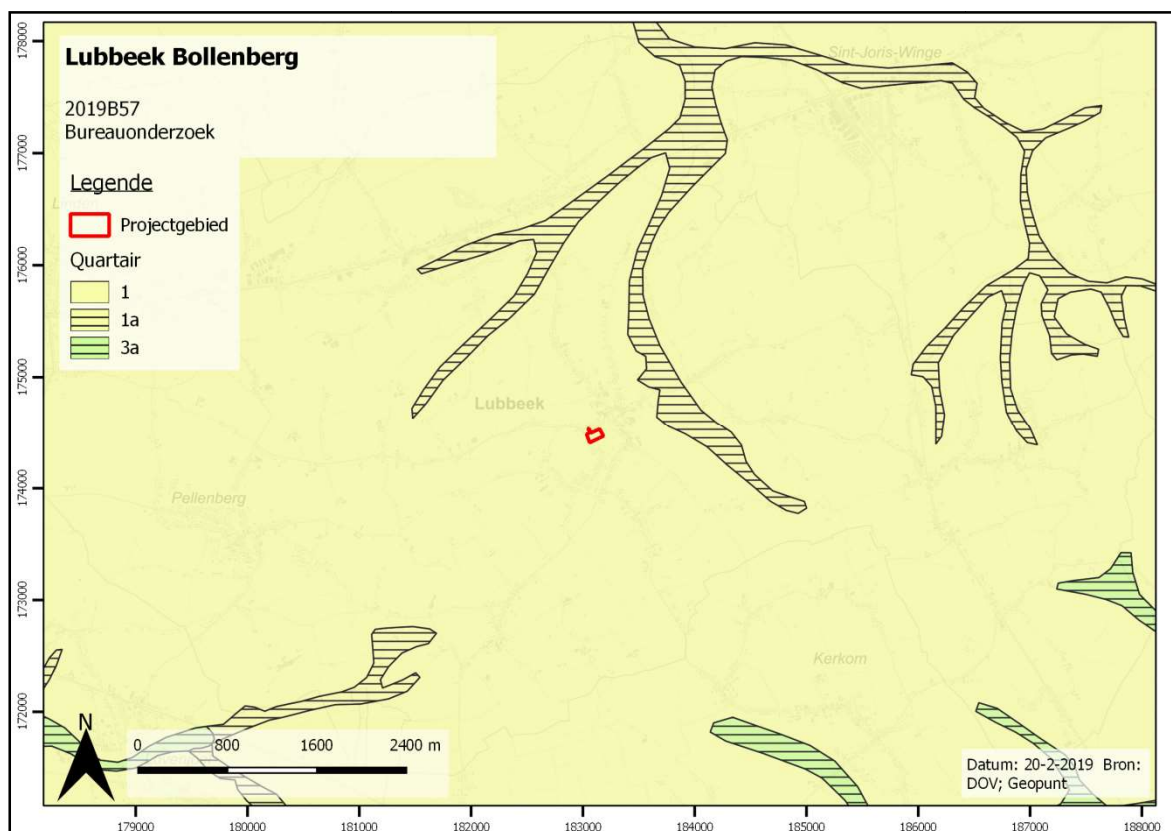
⁴ DOV: G3Dv2 dikte niet-tabulair

gedeelte van Vlaanderen silt (loess) ligt. Onder deze eolische afzettingen komen hellingsafzettingen van het Quartair (HQ) voor.

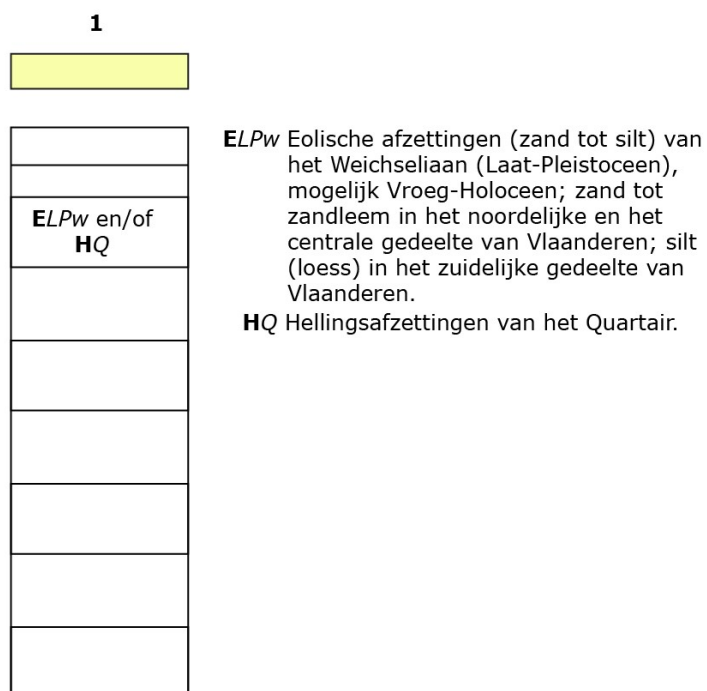
De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

Figuur 13 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

Figuur 14 Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

Figuur 15 Uitleg type 1 Quartair geologische kaart. (Bron: geopunt)

4.4. HISTORISCHE SCHETS⁵

In de gemeente Lubbeek kan menselijke activiteit en bewoning gedateerd worden tot zover als het Paleolithicum en Neolithicum (ca. 5500- 2100 v. Chr.). De benaming 'Lubbeek' zou te verklaren zijn als 'beek op de helling'. De streek kwam onder Romeinse heerschappij vanaf de eerste eeuw voor Christus. Het dorpslandschap werd tot in de 19de eeuw geaccentueerd door Romeinse tumuli of grafheuvels. Gedurende de vroege middeleeuwen werd het Hageland waarschijnlijk gekerstend gedurende de 7de en 8ste eeuw. Tijdens de late middeleeuwen behoorde Lubbeek toe aan het hertogdom Brabant. Lubbeek vormde een eigen ondermeierij onder de meierij Leuven. Deze periode zorgde voor de uitbouw van verschillende parochies in de omgeving en de bouw van bijhorende kerken zoals Sint-Martinus in Lubbeek. Gedurende de 17de eeuw kreeg de heerlijkheid Pellenberg het statuut van baronie. De gemeente en deelgemeenten kregen tijdens deze eeuw op regelmatige basis te maken met plunderingen en andere wandaden van doortrekkende legers.

Voor de verhoging van het handelsverkeer tussen Leuven en Diest werd beslist om een steenweg aan te leggen. De steenweg werd in 1781 voltooid. Woonkernen doken op langs de steenweg vanaf het einde van de 19de eeuw. De aanleg van de stoomtram verkortte de reistijd aanzienlijk. De tram bleef actief tot de jaren 60. Langs de steenweg ontstond ook een nieuwe parochie, Sint-Bernard. De nieuwe parochiekerk werd plechtig ingewijd in 1909. Tijdens de Tiendaagse Veldtocht (2-12 augustus 1831) kwamen Belgische en Nederlandse troepen ook in onze gemeente met elkaar slaags. Het wapenstilstandsverdrag tussen België en Nederland van 12 augustus 1831 vermeldt bovendien Pellenberg als plaats van ondertekening. Op 19 augustus 1914 trokken eenheden van het 1ste Duitse Leger door de gemeente. Het Belgische leger had de avond voordien het bevel gekregen om zich terug te trekken naar Antwerpen. Enkele Belgische troepen moesten die aftocht beschermen. Het kwam tot schermutselingen tussen deze Belgische achterhoede en de Duitse invaller waarbij langs beide zijden militairen omkwamen. Die strijd had ook gevolgen voor de burgerbevolking. De Duitsers wreekten zich op de lokale bevolking: huizen werden geplunderd en in brand gestoken, weerloze burgers vermoord. Drieëndertig burgers lieten bij de inval op Groot-Lubbeeks grondgebied het leven. De Tweede Uitval van het Belgische leger uit Antwerpen (9-13 september 1914) bracht het strijdtoneel opnieuw tot in de gemeente. De uitval reikte tot Linden en Pellenberg waar vooral op 10 september 1914 hevig werd gestreden. Opnieuw met schade en slachtoffers als gevolg. De oorlogsmonumenten op de kerkhoven van Linden en Pellenberg herinneren aan deze gebeurtenis. Na de oorlog begon de moeizame wederopbouw.

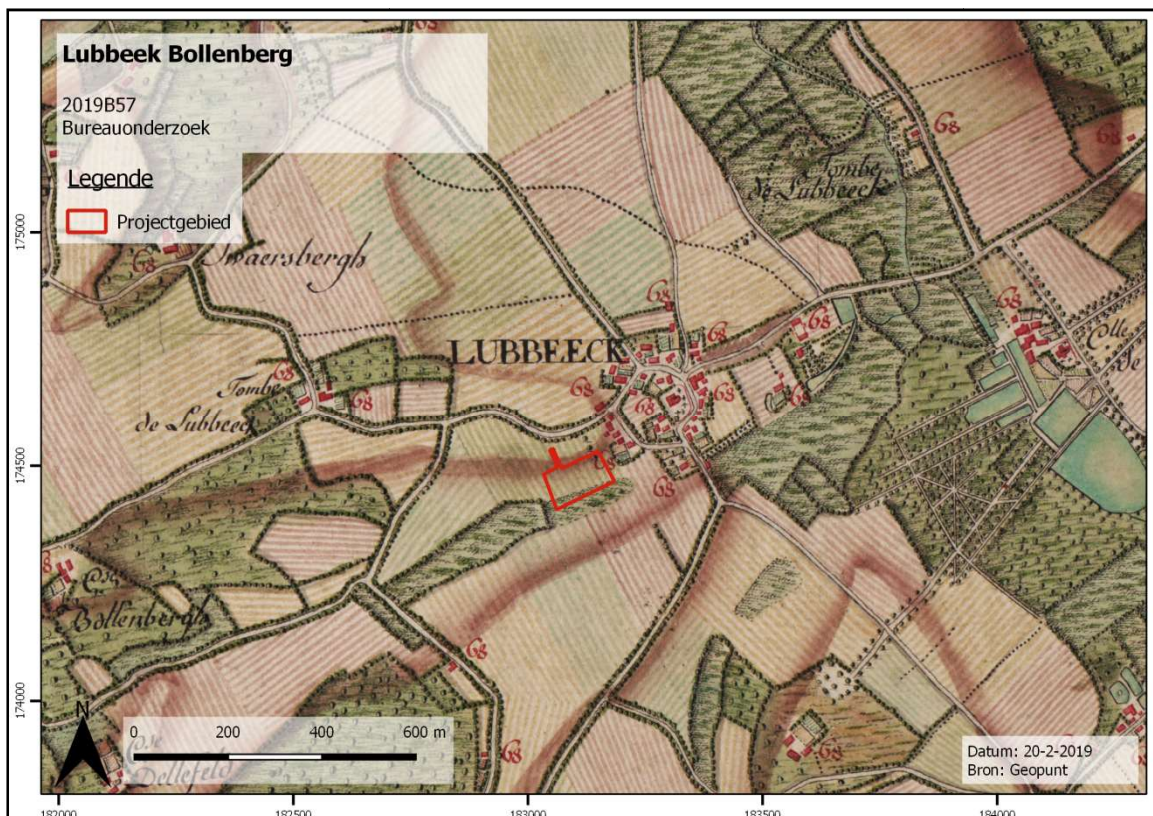
⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed, "Villatuin van het Waterhof", Inventaris Onroerend Erfgoed, geraadpleegd 22/02/2019, <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/303063>

4.5. KAARTMATERIAAL

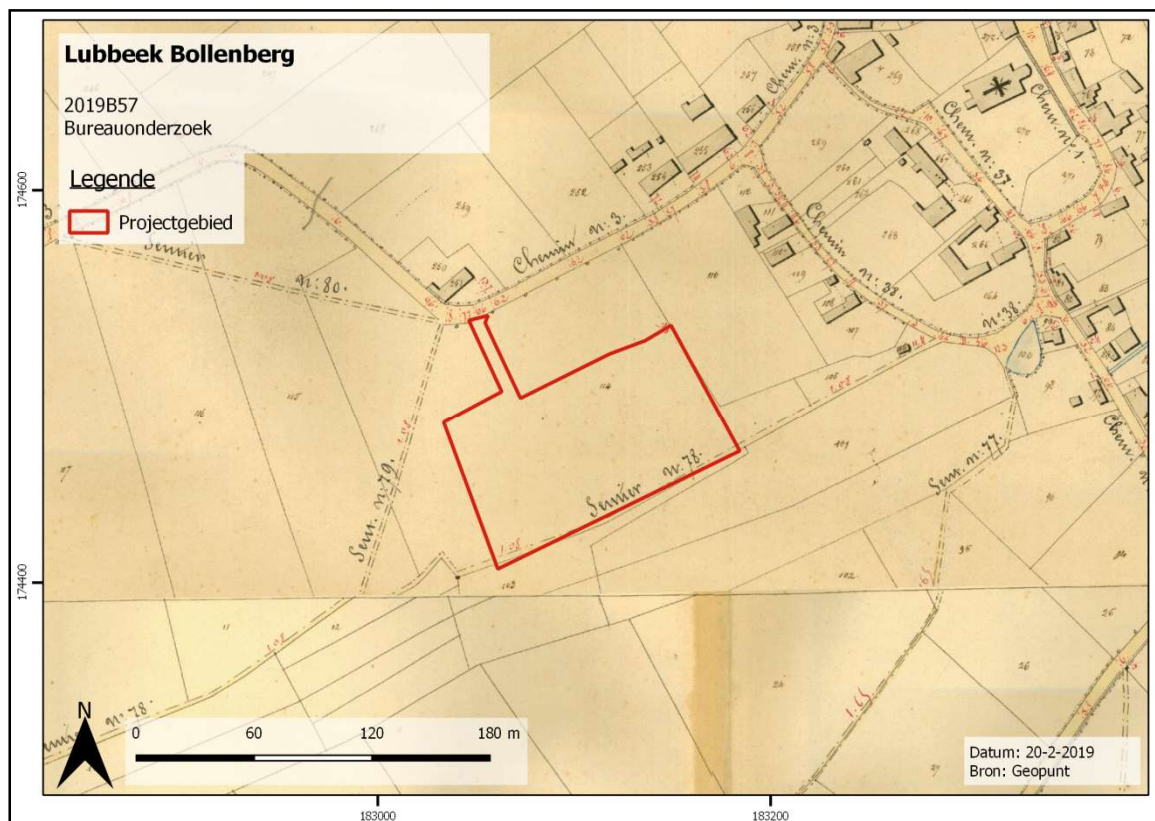
Op de kaart van Ferraris (1777) staat de dorpskern van Lubbeek afgebeeld. Het plangebied bevindt zich net ten zuidwesten van deze dorpskern. De gronden staan afgebeeld als akkerland, de zone aan de Herendaalbeek is als weiland. In het noorden loopt de Bollenberg.

Op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) wordt het plangebied als één en zelfde perceel afgebeeld. De kaart Vandermaelen (1846-1854) is weinig gedetailleerd. Er zijn enkele lijnen getekend die een zeker hoogteverschil moeten weergeven.

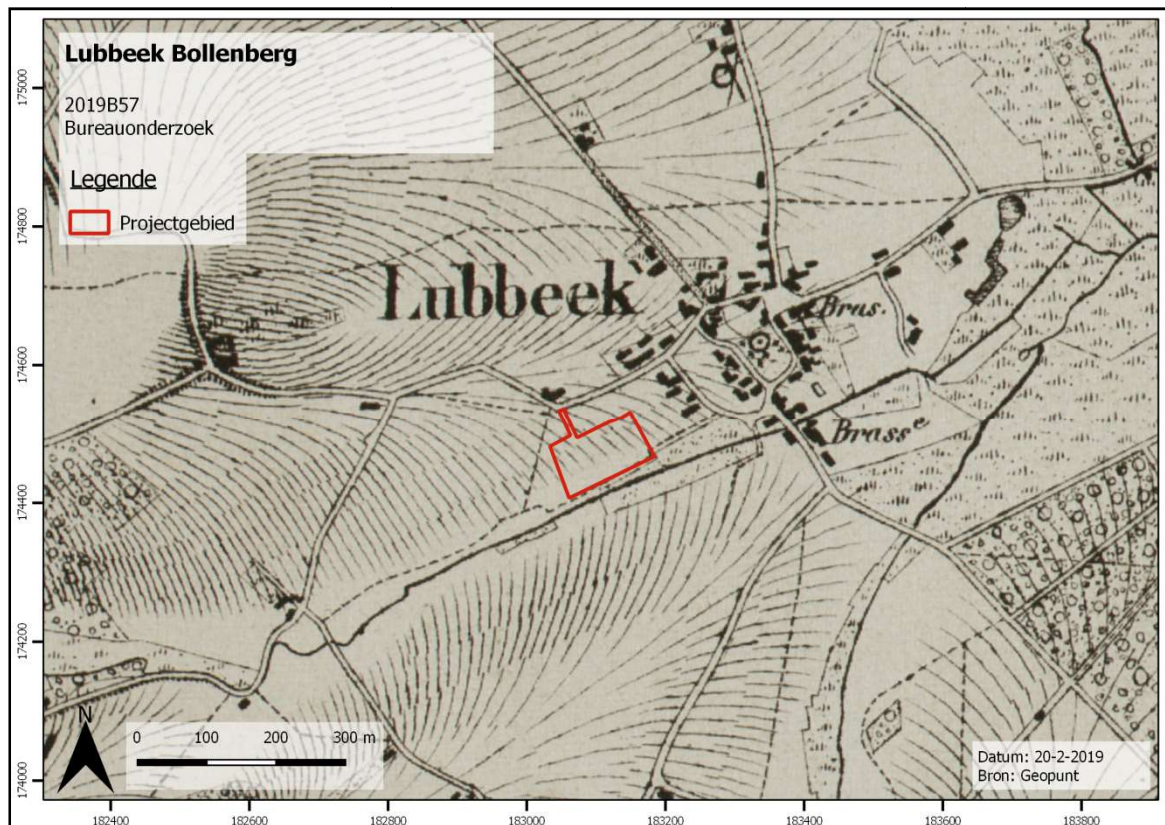
Op de Poppkaart (1842-1879) is perceelsindeling zichtbaar binnen het plangebied. Ten zuiden wordt de loop van de Herendaalbeek afgebeeld. Op de orthofoto uit 1971 is aan de oostelijke zijde van het plangebied een zekere activiteit zichtbaar. De rest van het plangebied is begroeid. Deze begroeiing van het plangebied blijft aanhouden tot op heden.

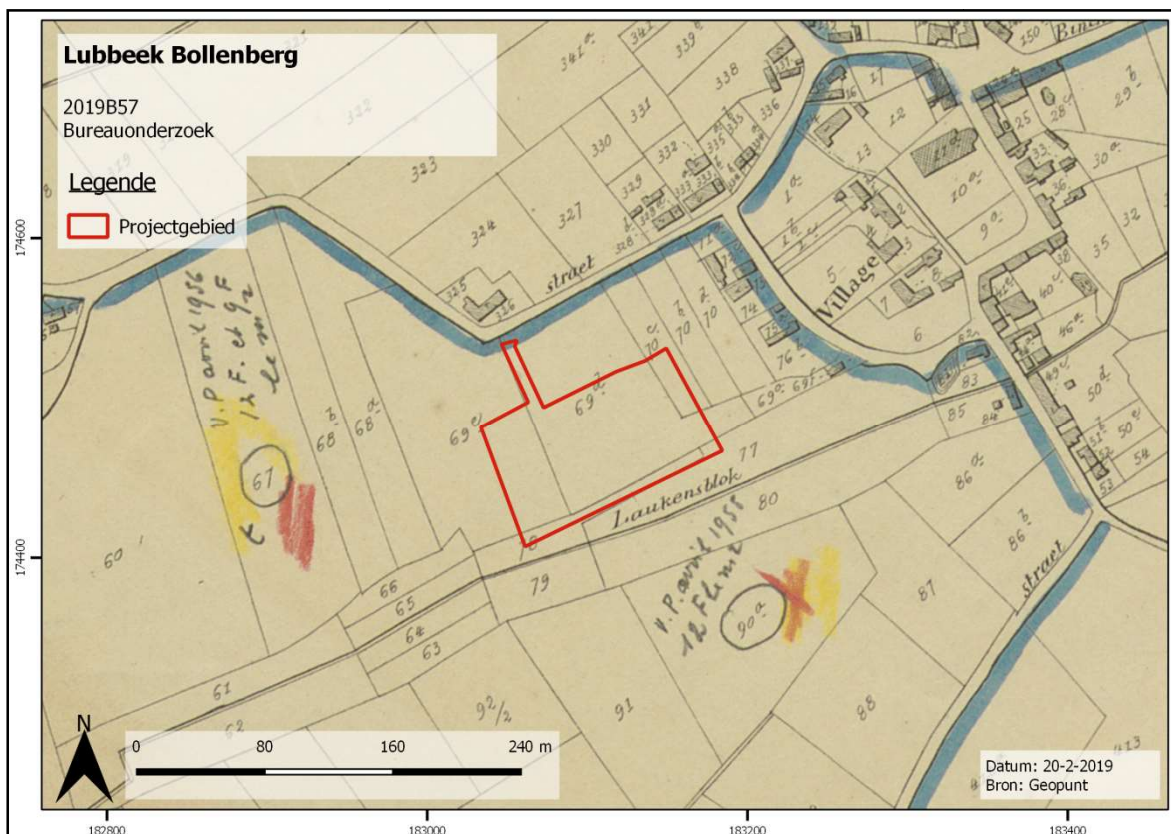
Figuur 16 Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

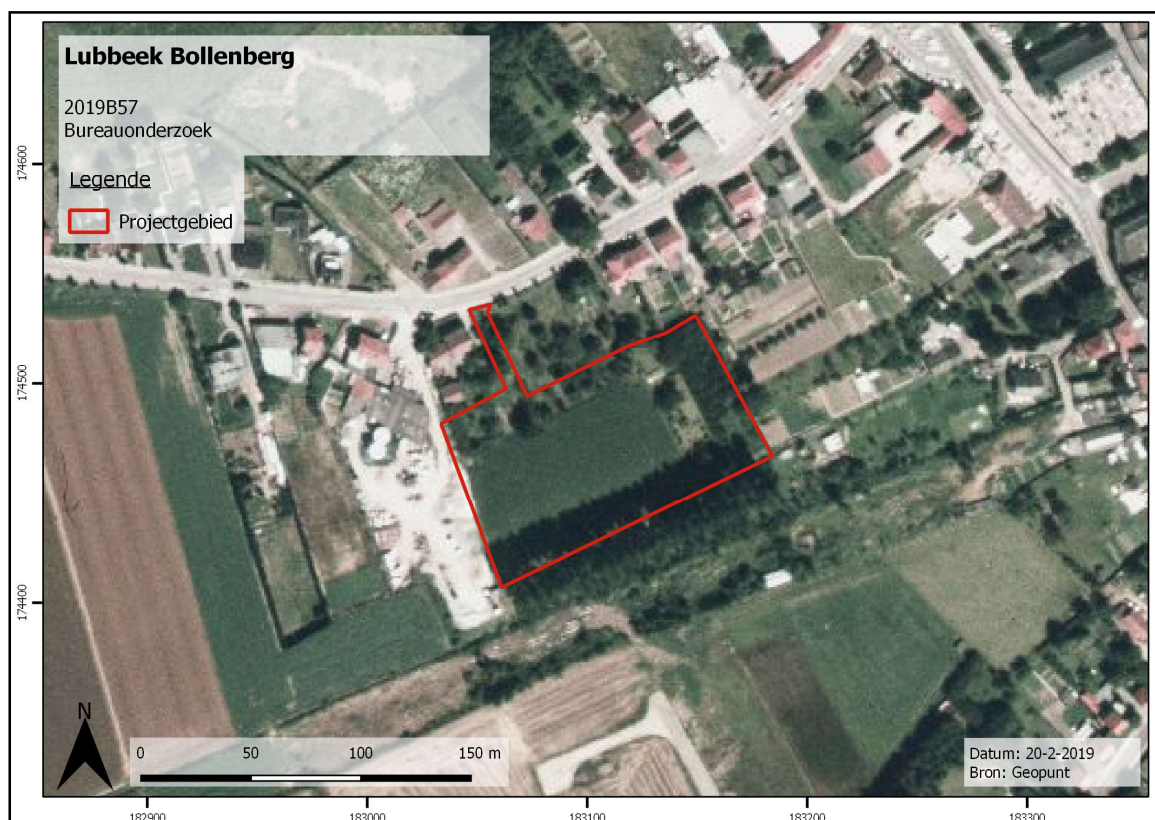

Figuur 17 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

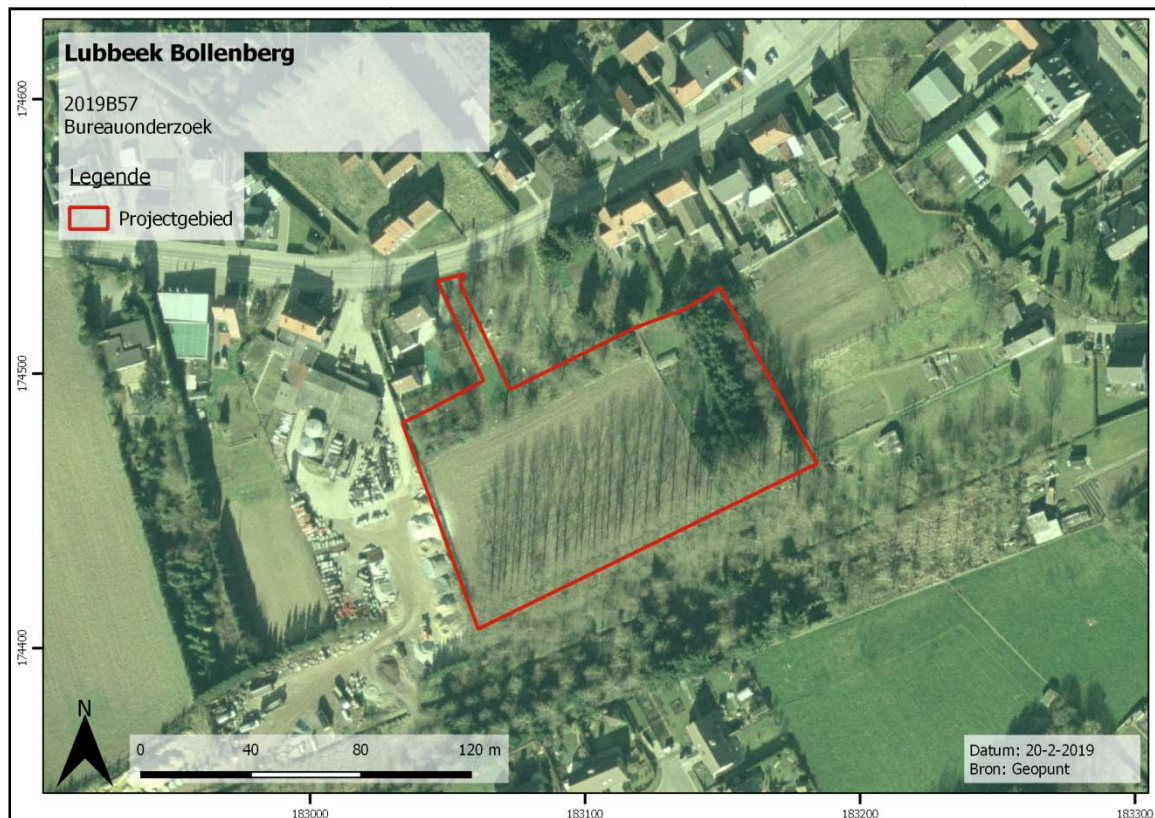

Figuur 18 Kaart Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

Figuur 21 Orthofoto uit 1979-1990. (Bron: geopunt)

Figuur 22 Orthofoto uit 2000-2003. (Bron: geopunt)

4.6. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

De belangrijkste bron voor de archeologische gegevens werd bekomen via de CAI. In onderstaande lijst worden de relevante CAI-items opgesomd. Voor de interpretatie en met het oog op het formuleren van een goede archeologische verwachting van het plangebied wordt een onderscheid gemaakt tussen archeologische prospecties en opgravingen enerzijds en archeologische en historische indicatoren anderzijds.

4.6.1. ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIES EN OPGRAVINGEN

Cai 1112⁶: Ten noordwesten van het plangebied werd tijdens een opgraving een plattegrond uit de Romeinse tijd gevonden. Het betrof de grondvesten van twee rechthoekige vertrekken, samen 5 m lang en 3,5 m breed, opgebouwd uit grote blokken grèssteen uit de omgeving van Tienen, hierop een laag klei en zand waarin grote verbrande stukken hout zitten, vervolgens een nieuwe laag grèssteen en tenslotte een laag mortel en tegulaestukken. Vanuit het gebouw liep een ongeveer 175m lange muur waarvan de funderingen bestonden uit losse, ruwe bekapte ijzerhoudende stenen. Er werd tenslotte ook een laag verkoold hout aangetroffen.

Cai 3372⁷: Net ten noorden van bovenstaande locatie werd tijdens een opgraving uitgevoerd in 1880 en 1887 een tumulus of een motte gevonden. De Loë vond in de heuvel houtskool, aardewerk uit de late middeleeuwen en talrijke dierenbeenderen. De heuvel werd deels geëffend in 1883. Rondom de heuvel werden restanten van bewoning teruggevonden.

Cai 164195 en 164196⁸: Ten zuidwesten van het plangebied, ter hoogte van Heide – Rozemarijnbeek/voetweg (WP 80), werden tijdens een archeologische prospectie leemwinningskuilen gevonden, opgevuld met Romeins afval. Op een iets zuidelijker gelegen locatie werd een kuil gevonden zonder vondsten.

Cai 164197⁹: Op deze locatie werden tijdens een prospectie verschillende kuilen en paalkuilen uit de late middeleeuwen gevonden.

Cai 164199¹⁰: Tijdens een prospectie werd op deze locatie sporen gevonden uit verschillende periodes. De oudste sporen dateerden uit het midden-neolithicum. Het ging om langwerpige kuilen met handgevormd aardewerk in. Een vlakgraf kon in de Romeinse periode gedateerd worden. Als laatst kan een komvormig spoor uit de late middeleeuwen vermeld worden.

⁶ Halflants J. 1959.

⁷ De Loë, A. 1903, pp. 103-106.

⁸ Driesen, P., Van de Staey, I. & Steegmans, J., 2012, p. 77.

⁹ Ibidem.

¹⁰ Ibidem.

4.6.2. ARCHEOLOGISCHE EN HISTORISCHE INDICATOREN

Cai 3364¹¹: Net ten noordoosten van het plangebied, in de dorpskern van Lubbeek, bevindt zich de Parochiekerk Sint-Martinus. De kerk dateert vermoedelijk uit de 11de – 12de eeuw. Er werden resten van het Romaanse koor vastgesteld door J. Halflants.

Cai 162885¹²: Ten noordwesten van het plangebied, ter hoogte van de Dolaagloop, bevindt zich een grafheuvel uit de Romeinse periode. Het betreft de zogenaamde "Tombe de Lubbeek I".

Cai 163615¹³: In het noordwesten van het plangebied bevindt zich het Gellenbergkasteel. Het ontstaan van het domein Gellenberg grijpt terug tot "'t hoff ten Berghe", een leen van de hertog van Brabant dat in de 14de-15de eeuw in het bezit was van de adellijke familie Hofstat.

Cai 3362: Op deze locatie werd een vondstenconcentratie aan Romeins bouw materiaal aangetroffen. Onder welke omstandigheden is niet duidelijk.

Cai 1115¹⁴: Ten zuidwesten van het plangebied werd tijdens een uitzaveling aan Romeinse bouw materiaal aangetroffen.

Cai 164712: Ten westen van het plangebied werd tijdens een veldprospectie Romeins bouw materiaal gevonden. Het ging om een dense concentratie van dakpanfragmenten. Dit doet vermoeden dat er zich in de buurt een Romeinse dakpanoven zou bevinden.

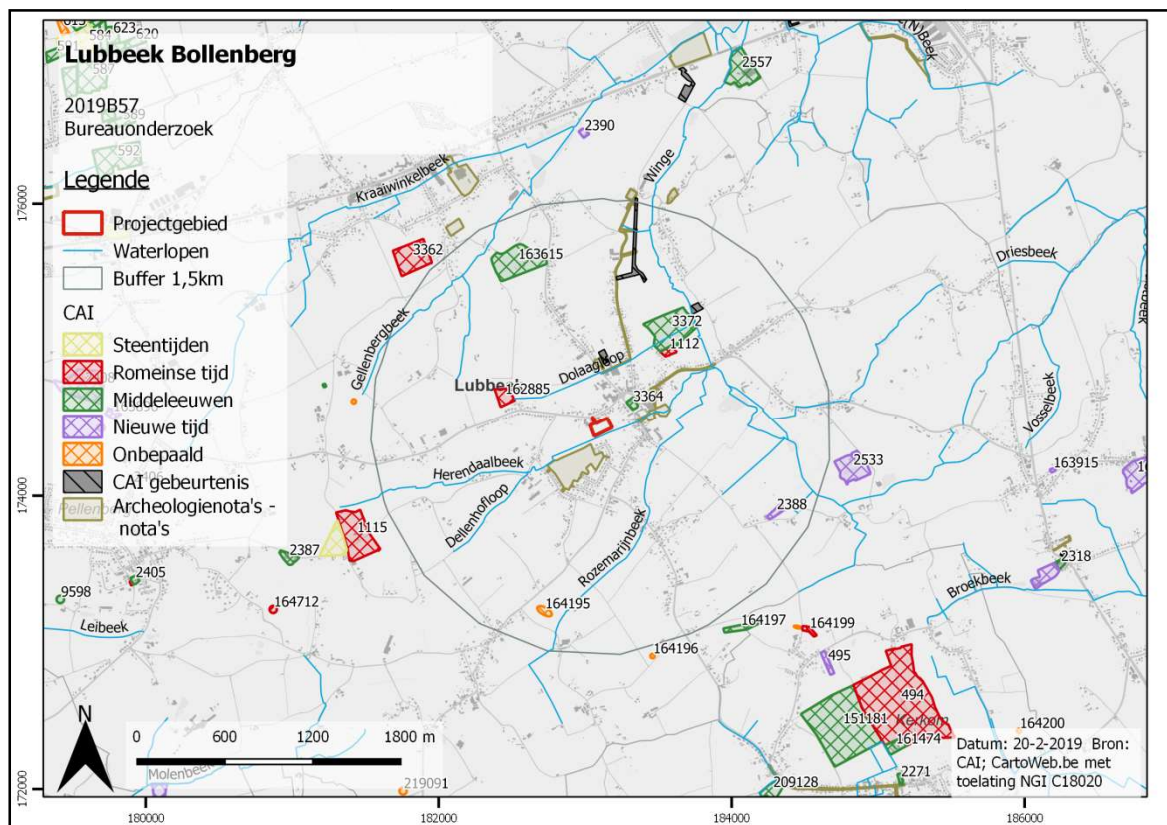
Cai 1116: Tijdens een veldprospectie werd op deze locatie lithisch materiaal gevonden.

¹¹ Mertens J. 1966: 17-18.

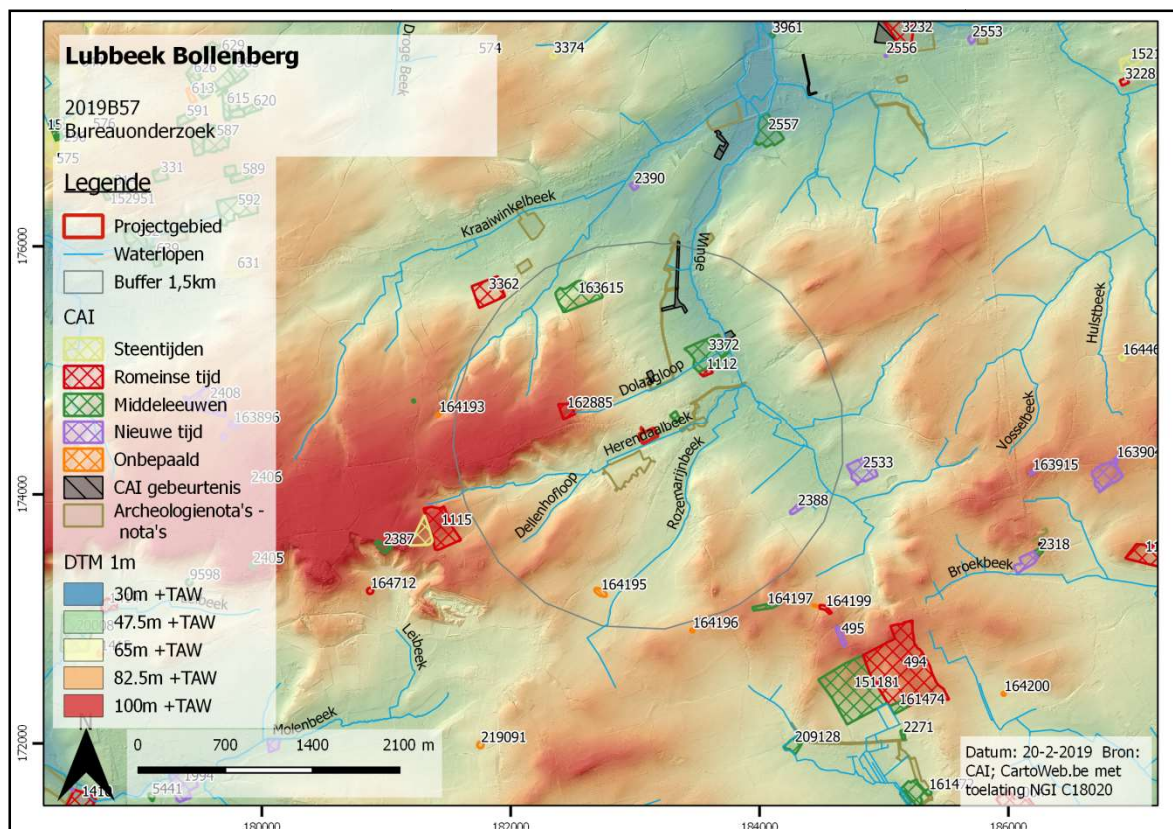
¹² Annaert, R., 1982.

¹³ Halflants, J., 2013, pp .9-14.

¹⁴ Desittere M. 1963, p. 89.

Figuur 23 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op GRB-basiskaart. (Bron: CAI en geopunt)

Figuur 24 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op het DTM. (Bron: CAI en geopunt)

5. SYNTHESE

5.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON

Er zijn geen bronnen beschikbaar om aan te tonen of het plangebied al dan niet bewoond was voor de 18de eeuw. Een eerste bruikbare kaart, namelijk de Ferrariskaart uit 1777 toont aan dat het plangebied in gebruik was als akkerland.

Rondom het plangebied werden reeds verschillende archeologische opgravingen uitgevoerd. Ten noordwesten van het plangebied betrof dit vooral in de 19de eeuw uitgevoerde opgravingen. Ten zuiden van het plangebied werd een archeologische prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd naar aanleiding van de aanleg van nieuwe aardagsaanvoer.

In de nabijheid van het plangebied zijn weinig gegevens bekend omtrent de periode van jager-verzamelaars, uitgezonderd enkele prospectievondsten. Wat de periodes vanaf het neolithicum betreft, is informatie karig tot de Romeinse periode. De vroegste gedateerde sporen in de omgeving werden aangetroffen naar aanleiding van een ingreep in de bodem, en dateren uit het neolithicum. Er is geen informatie over menselijke occupatie in de metaaltijden, een schril contrast met de Romeinse periode. Rondom het plangebied zijn immers veel Romeinse sporen en prospectievondsten gekend.

Landschappelijk gezien is de locatie van het plangebied interessant voor jager-verzamelaargemeenschappen, op de grenszone van een beekdal met een heuvelflank. De mens trok zijn tijdelijke kampementen meestal op langs overgangszones van nat naar droog, zoals bijvoorbeeld op droge zandruggen in beekvalleien. In dergelijke gradiëntzones zijn namelijk de rijkste en meest diverse voedingsbronnen aanwezig en was drinkwater binnen handbereik. De landschappelijke ligging van het plangebied doet vermoeden dat colluvium afgezet kan zijn ter hoogte van het plangebied. In het plangebied kunnen daardoor door colluvium bedolven horizonten aanwezig zijn, die voor een goede bewaring van eventueel aanwezige steentijdartefactensites gezorgd kan hebben. Anderzijds kunnen erosieprocessen ook binnen het plangebied gespeeld hebben waardoor vondsten verplaatst kunnen zijn.

Met betrekking tot sporensites (periodes vanaf het neolithicum) is het plangebied eerder matig gunstig gelegen voor gemeenschappen die van landbouw en veeteelt leefden. Het projectgebied ligt immers op een vrij sterke helling, anderzijds in directe nabijheid van een beek. Dat de omgeving aantrekkelijk was is duidelijk uit de gekende archeologische informatie gebleken. In

de omgeving zijn neolithische sporen gekend, en is een duidelijke Romeinse aanwezigheid op te merken. Een deel van het plangebied bestaat uit colluviale gronden. Erosie kan eventuele aanwezige sporen verstoord hebben, anderzijds kan colluvium er ook net voor gezorgd hebben dat eventueel aanwezige sporen goed bewaard zijn gebleven.

Concluderend kan gesteld worden dat het plangebied een vrij hoog potentieel heeft op bewaarde steentijdartefactensites en een hoog archeologisch potentieel heeft op aanwezigheid van sites uit perioden vanaf het neolithicum.

5.2. ONDERZOEKSVRAGEN

Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Er zijn geen bronnen beschikbaar om aan te tonen of het plangebied al dan niet bewoond was voor de 18de eeuw. Een eerste bruikbare kaart, namelijk de Ferrariskaart uit 1777 toont aan dat het plangebied in gebruik was als akkerland. Op archeologisch vlak kan gesteld worden dat er een hoge potentiële waarde aan het terrein kan worden toegeschreven. Rondom het plangebied werden reeds resten uit de steentijd tot de (post)middeleeuwen gevonden.

Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Er zijn geen gegevens gekend dat de bodem verstoord zou zijn. In het oosten van het plangebied wordt op de bodemkaart wel een sterk vergraven grond gekarteerd.

Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Het plangebied bevindt zich op de grenszone van een heuvelflank en beekdal. Binnen het plangebied bevinden zich colluviale gronden. Het colluvium kan de bewaringstoestand van eventueel aanwezige sporen bevorderd hebben (afdekking), anderzijds kan ook erosie binnen het plangebied hebben plaatsgevonden.

Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De werken zullen een grote impact hebben op het aanwezige bodemarchief (graven funderingen, aanleg nutsleidingen, zwaar rollend verkeer).

Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan op basis van het bureauonderzoek alleen niet vastgesteld worden.

Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Verder onderzoek wordt noodzakelijk geacht, dit wordt toegelicht in het Programma van Maatregelen.

6. BESLUIT

Aanleiding van het bureauonderzoek vormt de geplande verkaveling te Lubbeek Bollenberg. Met dit bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van het archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

De archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag van een omgevingsvergunning met betrekking tot het verkavelen van gronden waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De totale oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt circa 10170m². Vandaar is men verplicht een archeologienota bij de aanvraag in te dienen. Het projectgebied bevindt zich niet in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten is. Het valt noch in een beschermde archeologische site, noch in een vastgestelde archeologische zone.

Nagenoeg het volledige plangebied is begroeid met bomen en struiken. In het noordoosten staat een klein bijgebouwtje (circa 20m²). Ten noorden bevinden zich woningen die grenzen aan de Bollenberg. Kadastraal is het plangebied terug te vinden onder Lubbeek, afdeling 1, sectie E, perceelnrs. 69N4, 69K3, 69V3.

De initiatiefnemer vraagt een omgevingsvergunning voor het verkavelen van de gronden. Binnen het plangebied zullen 25 woningen gebouwd worden. In het noorden wordt parkeergelegenheid voorzien. Een wegenis zal de verbinding maken met de Bollenberg en de verschillende woonentiteiten. Het overige gedeelte van het plangebied wordt ingenomen door groenzone.

Er zijn geen bronnen beschikbaar om aan te tonen of het plangebied al dan niet bewoond was voor de 18de eeuw. Een eerste bruikbare kaart, namelijk de Ferrariskaart uit 1777 toont aan dat het plangebied in gebruik was als akkerland. Op archeologisch vlak kan gesteld worden dat er een hoge potentiële waarde aan het terrein kan worden toegeschreven. Rondom het plangebied werden reeds resten uit de steentijd tot de (post)midleeeuwen gevonden. Concluderend kan gesteld worden dat het plangebied een vrij hoog potentieel heeft op bewaarde steentijdartefactensites en een hoog archeologisch potentieel heeft op aanwezigheid van sites uit perioden vanaf het neolithicum.

7. BIBLIOGRAFIE

- <https://www.geopunt.be/kaart>
- <https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>
- <https://maps.nls.uk/ww1/trenches/>

- Annaert, R., 1982, *De Romeinse grafheuvels in het gebied van de Tungri. Aspecten van het grafritueel*. Onuitgegeven licentiaatsthesis Katholieke Universiteit Leuven.
- De Loë, A. 1903, Etude d'un tertre artificiel à Lubbeek (Brabant). *Situation et description, Annales de la Société d'Archéologie de Bruxelles* 17, pp. 103-106.
- Driesen, P., Van de Staey, I. & Steegmans, J., 2012, *Het archeologisch onderzoek in het kader van de DN1000 aardgasvervoersleiding VTN2. Lot 1 en 2: Deeltraject Opwijk-Voeren*, Sint-Truiden, p .77.
- Desittere M. 1963: Bibliografisch repertorium der oudheidkundige vondsten in Brabant (vanaf de Bronstijd tot de aan de Noormannen), *Oudheidkundige Repertoria, III*, p. 89.
- Halflants J. 1959, *Lubbeek door de bril der geschiedenis*, *Meer Schoonheid* 6, nr. 3.
- Halflants, J., 2013, Het Kasteel Gellenberg te Lubbeek (I). *Historische woonsteden & tuinen*, 178, pp .9-14.
- Mertens J. 1966, Lubbeek: Sint-Martinuskerk, *Archeologie I*, 17-18.
- Van Ranst E. & SYS C. 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1x20 000)*, onuitgegeven rapport.

8. FIGURENLIJST

Figuur 1 Topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt, NGI)	7
Figuur 2 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt, NGI).....	8
Figuur 3 GRB-basiskaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt).....	8
Figuur 4 Recente orthofoto met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)	9
Figuur 5 3D beeld van het plangebied (rode contour). (Bron: google)	10
Figuur 6 3-D visualisatie van het verkavelingsproject. (Bron: initiatiefnemer).....	12
Figuur 7 Voorontwerp van de verkaveling. (Bron: initiatiefnemer)	13
Figuur 8 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)	14
Figuur 9 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (Bron: geopunt).....	15
Figuur 10 Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)	15
Figuur 11 Hydrografische kaart met projectie van het plangebied. (Bron: AGIV)	16
Figuur 12 Bodemkaart met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt)	18
Figuur 13 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt).....	19
Figuur 14 Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)	20
Figuur 15 Uitleg type 1 Quartair geologische kaart. (Bron: geopunt)	20
Figuur 16 Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)	22
Figuur 17 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt).....	23
Figuur 18 Kaart Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt).....	23
Figuur 19 Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)	24
Figuur 20 Orthofoto uit 1971. (Bron: geopunt)	24
Figuur 21 Orthofoto uit 1979-1990. (Bron: geopunt)	25
Figuur 22 Orthofoto uit 2000-2003. (Bron: geopunt)	25
Figuur 23 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op GRB-basiskaart. (Bron: CAI en geopunt)	28
Figuur 24 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op het DTM. (Bron: CAI en geopunt)	28